

Ceremonija vjenčanja

Štefanac, Laura

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:814015>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet u Rijeci

Odsjek za kulturalne studije

Mentorica: doc.dr.sc. Sarah Czerny

Laura Štefanac

CEREMONIJA VJENČANJA

Rijeka, Rujan 14.09.2018.

SAŽETAK

Ovaj rad se bavi prikazom ceremonije vjenčanja. Piše o običajima koji su tradicionalni za kršćansko vjenčanje te se dotiče službenog, propisanog postupka istog. Prikazuje se i analiza ceremonije vjenčanja kao performansa. Performans je novo i složeno područje koje spaja veliki broj disciplina, prelaze se granice fikcije i faksije. On se bavi izvođenjem unutar kulture, društva ili umjetnosti. Performans možemo shvatiti i kao izvođenje za publiku. U tom kontekstu vjenčanje se savršeno uklapa u formu performansa. Ceremonija vjenčanja je obred koji je prisutan u našoj kulturi dugi niz godina, te je prolaskom vremena doživio mnoge transformacije, do te mjere da se u današnjem modernom društvu smatra spektaklom. Ovaj rad prikazuje i analizu anketa provedenu sa stanovnicima grada Vrbovskog kako bi se istražili njihovi stavovi prema običajima vezanim za Vjenčanja smatraju li da se treba držati tradicije ili se prepustiti trendovima koji dolaze.

KLJUČNE RIJEČI: Ceremonija vjenčanja, Performans, Spektakl, Običaji, Tradicija, Kršćansko vjenčanje, Popularno vjenčanje

SADRŽAJ:

UVOD.....	4
1. INFORMACIJE O CEREMONIJI VJENČANJA.....	5
1.2. Forma Kršćanskog tradicionalnog crkvenog vjenčanja.....	9
2. CEREMONIJA VJENČANJA U KONTEKSTU PERFORMANSA.....	10
2.1. Vjenčanje kao spektakl.....	12
3. VJENČANI OBIČAJI U VRBOVSKOM.....	13
4. ANKETE.....	16
5. ANALIZA.....	19
6. ZAKLJUČAK.....	21
LITERATURA.....	22

UVOD

Odrasla sam u malom mjestu gdje sam bila okružena tradicijom i običajima vezanim uz njega. Kao djetetu, posebno primamljiva bila su mi vjenčanja i duge bijele haljine, okićene crkve i povorke okićenih automobila kroz grad. Kroz filmove, emisije na televiziji, putem interneta i naposljetku odlaskom u Rijeku uočila sam mnogo drugačija vjenčanja od onih na koje sam navikla, stoga sam odlučila istražiti kako su se ti tradicionalni običaji promijenili i kakva su mišljenja stanovnika o istima. U ovom radu pisat ću o Ceremoniji vjenčanja. Vjenčanje je ceremonija putem koje dvoje ljudi postaju supružnici, a ona je okarakterizirana brojnim tradicijama koje variraju kod svakog naroda, odnosno kulture. Opća podjela vjenčanja je na religijsko i civilno, a teme istih variraju u skladu sa željama budućih supružnika. Vjenčanja imaju posebnu draž, putem njih slavi se ljubav, to je javni iskaz vječne vjernosti i predanosti supružniku. U skladu s time, ljudi žele prisustvovati takvoj potvrdi ljubavi, žele proslaviti taj važan dan s mladencima, primamljivo im je slavlje koje slijedi nakon sklapanja braka i raskoš koju vjenčanje nosi. Naime, kako vrijeme prolazi tako se mijenjaju i običaji, pa će se ovaj rad baviti promjenama koje su se dogodile prolaskom vremena po pitanju održavanja vjenčanja u malom mjestu koje i dalje velikim dijelom njeguje tradiciju, a promjene dolaze s mladim stanovnicima koji su u kontaktu s većim sredinama, internetom i suvremenim načinom razmišljanja. Ovaj rad je podijeljen na tri dijela razrade, uvod i zaključak. U prvom dijelu pisat ću općenito o vjenčanjima i tradiciji koja se veže uz iste. O običajima koji su karakteristični za ceremoniju vjenčanja. Predstavit ću kršćansko tradicionalno vjenčanje. Drugi dio rada bazirat će se na shvaćanju vjenčanja kao kulturnog performansa, jer je vjenčanje kroz povijest pa sve do danas često bilo način izvođenja, prikazivanja svoje moći i bogatstva za javnost. Putem vjenčanja prikazivao se status pojedinca u društvu. Treći dio rada bavit će se anketama provedenim među stanovnicima Vrbovskog. Prikazat ću koju su njihova mišljenja o trendovima prilikom vjenčanja, do kakvih je promjena došlo te što za njih sama ceremonija vjenčanja predstavlja. Na temelju prikupljenih podataka povući ću paralelu između tradicionalnog kršćanskog vjenčanja i današnje moderne prakse ceremonije vjenčanja. Zatim slijedi zaključni dio rada.

1. INFORMACIJE O CEREMONIJI VJENČANJA

Vjenčanje je obred koji ima jednu jako dugu tradiciju i valjalo bi istaknuti kako je to zapravo jedan od obreda koji seže duboko u povijest ljudi i njihove kulture. Općenito za vjenčanje možemo reći kako je to svečani čin putem kojeg dvoje ljudi postaju supružnici koji čine bračnu zajednicu i tim činom stječu zajednička i jednaka prava pred zakonom. Postoji nekoliko osoba koje brak mogu učiniti valjanim pred zakonom, a to su na primjer svećenici, matičari ili neka treća osoba koja je po zakonu kvalificirana i koja ima pravo sklapanja braka između dvoje ljudi. Haviland (1999) daje definiciju braka, on govori kako je brak veza između jedne ili više osoba, bilo muških ili ženskih i oni prema društvu u kojem žive imaju pravo seksualnog pristupa jedno drugom. Nadalje, govori kako u svijetu postoji mnogo društava gdje brak podrazumijeva zajednicu između dvije osobe, ali brojna društva dozvoljavaju i višestruke supružnike. Ono što se uz brak usko veže je obitelj, sklapanjem braka dvoje ljudi ulaze u zajednicu i suživot, a ono što se očekuje je širenje obitelji dolaskom prinove: „Creating a family through marriage is precisely what most human societies do“ (Hvailand, 1999: 239). S religioznog stajališta, prema Antonu Tamarutu (2015) ženidba je usmjerena na rađanje i odgajanje potomaka, u čijem je centru obitelj koja živi u ljubavi i zajedništvu.

Vjenčanja su se oduvijek smatrala vrlo važnima, kako za mlade ljude koji stupaju u zajednicu braka tako i za njihove obitelji, prijatelje i osobe kojima su mladenci okruženi. Naime, u povijesti se vjenčanja nisu uvijek sklapala iz ljubavi dvoje ljudi, ona su često bila dogovorena između roditelja mladenaca. Razlozi za sklapanje takvog braka često su bili političke prirode, a mnogo puta i ekonomske, zbog stjecanja određenih materijalnih povlastica i naposljetku statusa: „This idealistic, romantic view about weddings has not always been the way it is today. For much of human history it was rare that love was the main reason for people to get married. Until very recently, many civilizations believed in the economic functions of a marriage over personal satisfactions. Marriages were made for family and economic benefits, with the hope that the marriage would result in love later on“ (Coontz, 2006 navedeno u Ruonala, 2013).

Ljubav kao osnova za brak nije bila popularna u povijesti, već neke druge beneficije i koristi. Prolaskom vremena i razvojem društva i svijeta došlo je do prihvaćanja ljubavi kao osnove za sklapanje sretnog i dugotrajnog braka i do razvoja mišljenja kako se ljubav u braku neće naknadno razviti već da je ona pokretač braka i jedan od glavnih preduvjeta kako bi brak mogao opstati i rezultirati srećom i zajedničkim napretkom dvoje ljudi. Postoje rituali koji su

karakteristični za ceremonije vjenčanja u gotovo cijeloj Europi, o kojima će rad govoriti kasnije. A postoje i rituali koji prethode samoj ceremoniji vjenčanja. U društvu su prisutni običaji, rituali i simboli koji su se zadržali iz starih narodnih običaja karakterističnih za određeni prostor. U svom radu Rihtman-Auguštin tvrdi kako i danas ljudi imaju potrebu obilježiti značajne trenutke u životu, kao što su rođenje, ženidba, smrt i brojni drugi te da se uz obilježavanje istih pojavljuje ceremonijalno i ritualno ponašanje. Rihtman-Auguštin ističe kako se rituali zapravo prenose tradicijom: „Sada se već jednim dijelom te ceremonije i rituali prenose usmenim putem – tradicijom“ (Rihtman-Auguštin, 1988: 81).

Naime, danas je postalo opće prihvaćeno kako dvoje ljudi moraju biti par prije no što se odluče napraviti „sljedeći korak“ u svojem odnosu, trajanje tog razdoblja u kojem se dvoje ljudi upoznaju je doista individualno, ali ono što je svima zajedničko je da nakon toga slijede zaruke. Zaruke se odnose na obećanje dvoje ljudi da će sklopiti brak i ući u zajednički život, a one se potvrđuju uglavnom davanjem prstena, iako to ne mora biti nužno prsten već i neki drugi predmet koji za njih ima značenje. Činom zaruka dvoje ljudi obećaju svoju vjernost jedno drugome. Kako to i Ratko Perić (2010) u svome djelu Smisao ženidbenog života ističe, zaruke su dogovor, obećanje, javno iskazana namjera da će se mladić i djevojka uzeti. A simbolizira ga mladićeva predaja zaručničkog prstena djevojci. Spomenula bi odmak koji se dogodio i u samoj praksi zaruka, naime, kako i Perićeva definicija ističe, to je mladićeva predaja zaručničkog prstena, ali danas, u suvremenom svijetu to nije nužna praksa. Sve više djevojaka postaju te koje prose muškarca i pitaju to sudbonosno pitanje. Pa je i ovdje vidljiv očit odmak od tradicije. Naime, poznato je kako je u povijesti česta praksa bila ta, da muškarčeva obitelj dolazi u kuću djevojke i prosi njenu ruku. Prolaskom vremena taj običaj se polako zanemarivao, a zamijenilo ga je mladićevo traženje dopuštenja za ruku djevojke. Međutim, danas je ta odluka većinom samostalna, napravio se odmak od tradicionalnih dopuštenja pa djevojka ili mladić odluče postaviti sudbonosno pitanje na temelju vlastite procjene i želje.

Što se tiče rituala na samoj ceremoniji vjenčanja, postoji nekolicina njih koji se primjenjuju u gotovo svim kulturama Europe. Uz rituale se usko vežu i simboli, Turner (1982) u svom djelu ističe da su simboli društveni i kulturni dinamični sistemi, koji odbacuju i prikupljaju značenja tijekom vremena i mijenjaju oblike. Dakle, kako rituali doživljavaju promjene tako i simboli dobivaju nova značenja i doživljavaju transformacije. Prvi ritual koji bih istaknula je vjenčana odora, to jest, vjenčanica. Bijele raskošne vjenčanice nisu oduvijek bile prisutne, naime, žene u dalekoj povijesti ih nisu nosile, već su na sebe odijevale najbolje i najkvalitetnije haljine koje su trenutno posjedovale a razlog tome je loše financijsko stanje,

samo su one bogate mladenke imale nove i raskošne haljine prilikom ceremonije vjenčanja. Trend bijelih vjenčanica u Europi javio se prilikom sklapanja Kraljevskog braka između Viktorije i Alberta. Kako je samo vjenčanje bilo snažno popraćeno i plijenilo je pažnju u mnogim državama, taj trend bijelih vjenčanica se velikom brzinom proširio među mladenkama. Zatim slijedi veo, čija se simbolika veže uz ženinu nevinost i skromnost. Mnoge žene i danas nose veo a muškarac ga sklanja s njezina lica prilikom obreda. Ono što je danas posebno popularno su svadbene torte. Većina mladenaca želi da budu što veće i da ostave što bolji dojam. One su raskošne i bogato okićene i postale su jedan važan ritual prilikom slavlja vjenčanja. Posebno je popularno da sami vrh torte krasi dvije figurice u liku mladenaca. Postoje brojni rituali koji se vežu uz samo rezanje torte i posluživanje. Pa tako je za mnoge države u Europi ključan dio vjenčanja upravo rezanje torte koje mladenci vrše zajedno, potom podijele zalogaj hraneći jedan drugog. Postoje brojni drugi rituali vezani za vjenčanja, ali smatram da se ova tri posebno često ponavljaju i da su zadržali trend. Svaka kultura ima svoje običaje i rituale koji su karakteristični za određeno područje, određeni su prisutni već dugi niz godina, dok su drugi relativno novi, koji su nastali kao rezultat globalizacije i osuvremenjivanja svijeta.

Postoji nekoliko različitih vrsta vjenčanja, danas su sve popularnija moderna vjenčanja koja se često održavaju na otvorenom prostoru i koje vodi matičar. Neki se odlučuju i za spiritualne obrede koje nisu vezane uz Bibliju i religioznu tradiciju već samo uz vjeru pa sve do tradicionalnog kršćanskog crkvenog vjenčanja koje se i dalje drži pravila i praksi vezanih uz Bibliju. Postoje i vjenčanja koja uključuju interkulturalne veze ali i one ne-religiozne. Ono što se blisko veže uz ceremoniju vjenčanja su teme vjenčanja. Naime, kako je već rečeno, svaka kultura ima svoje običaje i tradiciju, s obzirom na to postoje i različite vrste ceremonije vjenčanja koje uključuju različite rituale i postupke te načine na koje se ceremonija slavi. U svojem radu „ Guidelines of traditional weddings in different cultures: a market research for Finnish market“ Holmberg i Hu daju definiciju kulturalnih vjenčanja kao onih koji se odnose na svaku kulturu a da ta vjenčanja ne moraju biti lokalno povezana s mjestom na kojem se ceremonija odvija. Takva vjenčanja nazivaju još i tematska vjenčanja : „Cultural weddings are wedding which are related to any other culture than the local one. For example French weddings in Finland would be cultural weddings. Other word to define these kinds of weddings is theme weddings“ (Holmberg i Hu, 2014: 5). U svojem radu Holmberg i Hu (2014) definiraju i tradicionalna vjenčanja, za koje ističu kako su to zapravo vjenčanja koja su bazirana na tradiciji vjenčanja i koja slijede vjenčane običaje za određenu kulturu. Zatim daju definiciju

tradicionalnih kulturalnih vjenčanja koja se održavaju u nekom drugom kulturalnom području ali i dalje se drže vlastitih tradicionalnih kulturalnih običaja.

Dakle, postoji više vrsta vjenčanja koja mogu biti tematski različita. Načini na koji ljudi stupaju u brak ovise o vjenčanim običajima određenog mjesta. Važnost tradicije i običaja je u pojedinim kulturama i dalje prisutna, ali polako i one doživljavaju promjene ka suvremenim i razvijenim društvima koji su napravili potpuni odmak od kulturalnih običaja vjenčanja. Kao što i Holmberg i Hu (2014) ističu, da je brak sveta „stvar“ u cijelom svijetu, te da način na koji se ljudi vjenčaju ovisi o ritualima i vjenčanim običajima te da se u Istočnom dijelu svijeta historijska tradicija i dalje poštuje i ima svoj utjecaj na brakove, u toj mjeri da se mnogima i dalje odabiru supružnici od strane roditelja, dok se u Zapadnim kulturama veliča sloboda pojedinca da izabere partnera iz svojih snova. Nadalje ističu kako se ipak u određenoj mjeri, u modernom svijetu, Istočne kulture polako prilagođavaju i usvajaju običaje Zapadnih kultura.

1.1. Kršćansko tradicionalno crkveno vjenčanje

Zakonik kanonskog prava donosi definiciju braka već su svom samom početku kao savez žene i muškarca koji zajedničku uspostavljaju zajednicu kojoj je cilj potomstvo: „Ženidbeni savez, kojim muška osoba i ženska osoba međusobno uspostavljaju zajednicu svega života po svojoj naravi usmjerenu k dobru ženidbenih drugova te k rađanju i odgajanju potomstva, Krist Gospodin uzdigao je među krštenima na dostojanstvo sakramenta” (kan. 1055 navedeno u Svažić 2007). Dakle, u ovom kontekstu tradicionalnog kršćanskog vjenčanja, možemo reći kako je ženidba svojevrsni ugovor, štoviše, savez između muškarca i žene koji će provesti ostatak života u zajednici. Međutim, prije no što dvoje ljudi stupi u brak potrebno je zadovoljiti određene uvjete. Budući mladenci prije same ceremonije moraju ići na predbračna savjetovanja sa svećenikom u Crkvu i ključno je obaviti ispovijed i ići na svetu misu. Postoje tri elementa kršćanskog vjenčanja koje je potrebno ispuniti, prvi je krštenje, potom pristanak – suglasnost da obje strane svojevrijedno ulaze u bračnu zajednicu i naposljetku konzumacija ženidbe: „Tri su elementa bitna za kršćansku ženidbu, što ne treba zaboraviti: krštenje kojim se ulazi u povijest spasenja i koje obilježava cijelu osobu; kontrakt (pristanak) kojim zaručnici ulaze u život koji ima posebne biološke i ljudske vlastitosti; konzumacija ženidbe, čime bračni partneri žive ljudske i kršćanske vrijednosti.“ (Jurčević, 2008: 159). Smatra se da su predbračna savjetovanja vrlo važna kako bi se navedeni elementi ispunili. Emil Svažić (2007) nadodaje kako Crkva smatra da bi svaka ženidba trebala sadržavati dva cilja i dva svojstva – jedinstvo i nerazrješivost, a ženidba kršćana ima i peti element, sakramentalnost. Sakramentalnost se veže

uz prethodno primljene sakramente, poput krizme ali i krštenja, čija se važnost posebno ističe. S obzirom na to da se i ženidba smatra sakramentom, ako jedno od mladenaca nema sveti sakrament krštenja, njihov brak je ništavan. Pristanak se još naziva i privola, a odnosi na se na to da su obje strane svjesne i da svojevrijedno stupaju u brak bez ikakve prisile: „Drugim riječima, da bi privola bila valjana, ona mora biti svjestan i slobodan čin, tj. ljudski čin (“actus humanus”)" (Svažić, 2007: 223). Kako dalje Svažić (2007) ističe, od iznimne je važnosti, kako bi ta privola bila i pravno zadovoljena ona mora biti dana u pravnoj formi ili kanonskom obliku te budući mladenci moraju biti pravno sposobni. Vjenčanje mora biti sklopljeno od strane osobe koja je pravno ovlaštena za provođenje sakramenta vjenčanja, poput svećenika. Uz ovlaštenu osobu važni su i svjedoci, odnosno kum i/ili kuma koji svojim potpisom na ugovor svjedoče sklapanju bračne zajednice između muškarca i žene pred Bogom i zakonom. Važno je da bude zadovoljen i pravni dio, a na to upozorava i Nenad Hlača (2006) koji ističe kako vjenčanje po vjerskom obredu predstavlja samo vršenje vjerskog čina, te da brak mora biti sklopljen u skladu sa Zakonom kako bi se proizveli određeni pravni učinci. Kada su zadovoljeni svi elementi, tada se javljaju i neki od običaja koji su karakteristični za kršćansko vjenčanje. Ali oni ovise o prostoru na kojem se vjenčanje održava, pa često postoje varijacije istih. U Kršćanskoj tradiciji, ženidbi prethode zaruke, o kojima je rad govorio ranije. Prilikom promatranja kršćanskih vjenčanja uočila sam kako se uvijek ponavlja ulazak mladenke u crkvu i njezina predaja budućem suprugu. Običaj je da mladenku predaje otac, vodi ju do oltara, gdje ju poljupcem pozdravi i preda. U slučaju kada mlada nema oca, tada tu ulogu predaje preuzima neki drugi muškarac iz obitelji, najčešće brat, krsni ili krizmani kum a ponekad i blizak prijatelj obitelji. Prvi poljubac supružnika je često vrlo romantičan trenutak kojim se da svojevrstni „pečat“ čitavoj ceremoniji, međutim, prilikom istog važi pravilo kako bi to trebao biti kratak i jednostavan poljubac kao potvrda čina ženidbe, on mora biti primjeren s obzirom na to da se odvija u crkvi. Raspored sjedenja u crkvi je također određen, u prvih nekoliko klupa smještena je najuža obitelj, ali na jednoj strani sjede mladenkina obitelj a na drugoj mladoženjina. Tradicionalno kršćansko vjenčanje sastoji se od „propisanog“ postupka o kojem ću pisati u sljedećem dijelu rada.

1.2. Forma Kršćanskog tradicionalnog crkvenog vjenčanja

Naime, kako se tradicionalno kršćansko vjenčanje drži pravila koja nalaže crkva, tako postoji i forma koju svako takvo vjenčanje poštuje. Za početak važno je istaknuti kako se vjenčanje može obaviti u sklopu svete mise ali to ne mora biti nužno. Prilikom opisa obreda

vjenčanja koristila sam se podacima navedenim u Rimskom obredniku (1929), prije samog početka obreda svećenik dočekuje mladence i pozdravlja ih, zatim slijedi čitanje Biblijskih čitanja, ili barem jednog dijela istih. Zatim svećenik nastavlja s obredom i postavlja nekoliko pitanja mladencima prije same privole, kako bi bio siguran u njihove namjere stupanja u brak. Slijedi privola, ona je važna jer svećenik mora biti siguran da je odluka o braku svojevolutna te da su budući supružnici spremni prihvatiti i njegovati kršćanske običaje. U sklopu nje slijedi svima poznati dio, kada se mladenci drže za desnu ruku i izgovaraju privolu: „„Ja, N.N., uzimam tebe, N.N., za svoju ženu/muža i obećavam ti vjernost u dobru i zlu, u zdravlju i bolesti. Ljubiti ću te i poštovati u sve dane života svoga“. Kao potvrdu privole mladenci stavljaju ruku na križ i izgovaraju zakletvu. Svećenik mora prihvatiti privolu kao namjeru mladenaca da će poštovati svoj brak i običaje koje im nalaže vjera, potom blagoslovi prstenje koje mladenci razmjenjuju govoreći jedan drugome : „„Ja, N.N., uzimam tebe, N.N., za svoju suprugu/supruga i obećavam ti vjernost u dobru i zlu, u zdravlju i bolesti i da ću te ljubiti i poštovati u sve dane života svoga“. Svećenik dalje izgovara molitvu nad mladencima, vjerničku molitvu i za kraj daje još jedan blagoslov. Važno je naglasiti kako se mladenci moraju upisati u Maticu vjenčanih zajedno sa svojim svjedocima/kumovima kako bi njihov brak bio i služben.

Ovakva forma vjenčanja vidljiva je diljem svijeta, a mnogi koji nisu ni prisustvovali vjenčanju znaju postupak iste, a razlog tome je što je ona uistinu poznata i koristi se u brojnim filmovima, serijama ili emisijama. Prilikom ovakvog obreda zadovoljeni su svi faktori koje crkva nalaže: svećenikovo obraćanje, svećenikova pitanja prije same privole, iskazivanje privole, svećenikovo prihvaćanje privole, blagoslov i razmjena prstenja te naposljetku molitva.

2. CEREMONIJA VJENČANJA U KONTEKSTU PERFORMANSA

Ovaj dio rada započela bih samom definicijom studija izvođenja, za kojeg Jovičević (2007) ističe kako je to relativno složeno i novo područje discipline a koje je nastalo kao sinteza velikog broja znanstvenih disciplina, kao što su antropologija, teatrologija, sociologija, estetika, filozofija, studija kulture, feminističkih teorija i teorija roda, psihoanalize, lingvistike, teorije medija, itd. Prema online izdanju Hrvatske enciklopedije performans je onaj oblik izvedbe koji se razvio iz neke tradicije i likovnih i predstavljačkih umjetnosti a preko kojih dolazi do suprotstavljanja ekspresivnom, žanrovskom, intermedijalnom i interkulturalnom hibridnošću, rušenjem običaja i naglaskom na pomaku granice između stvarnosti i fikcije, dijela i njegova autora, materijalne prisutnosti tijela izvođača i transformacija njegova tijela u umjetnički objekt. Performans možemo shvatiti i kao svako izvođenje za publiku, odnosno

gledatelje. U tom kontekstu ceremonija vjenčanja se savršeno uklapa u smisao performansa, jer to je „izvođenje“ mladenaca za goste koji su se okupili na jednom mjestu da prisustvuju ceremoniji vjenčanja, ali i oni kao publika postaju važan dio i sudjeluju u izvođenju: „Izvođenje nije samo čin predstavljanja, već i mesto realnog okupljanja, dakle prostor u kome dolazi do jedinstvenog preseka između nekog »organizovanog« (ponekad estetskog) predstavljanja i svakodnevnog (realnog) života. Ono što čini izvođenje jedinstvenim jeste da se čin izvođenja i čin njegove recepcije odvijaju kao realna aktivnost ovde i sada. Dakle, izvođenje znači deo života koji izvođači i gledaoci zajedno provode i troše u istom prostoru u kojima se odvija izvođenje i gledanje“ (Jovićević, 2007: 8).

Ceremonija vjenčanja je performans ali ujedno je i spektakl u kojem publika ima ključnu ulogu. Da nema publike/gostiju na vjenčanju sam taj performans se ne bi imao za koga izvoditi. Publika sudjeluje u činu, tako da ponavlja određene radnje koje su kulturalno određene, na primjer, molitva u crkvi, križanje. Ona sudjeluje i prilikom pljeskanja i bodrenja mladenaca, dok na samoj proslavi vjenčanja sudjeluje kroz ples : „Grotovski je došao do zaključka da pozorište može postojati bez šminke, kostima, scenografije, posebnog prostora za izvođenje, bez svetlosnih i zvučnih efekata, itd., ali jedino bez čega ne može postojati je direktno, perceptualno, »živo« zajedništvo između glumca i publike“ (Jovićević, 2007: 39). Važno je reći kako je kulturalni performans zapravo bilo koje izvođenje za pokazivanje: Bilo koje izvođenje koje se sastoji od fokusiranih, jasno označenih i društveno ograničenih oblika ponašanja koja su posebno napravljena/pripremljena za pokazivanje, može se nazvati kulturalnim performansom“ (Jovićević, 2007: 29). Nadalje, Kulturalno izvođenje se sastoji od velikog spektra »obnovljenog«, »uvežbanog« ili artificijelnog ponašanja koje se odvija pred nekim drugim, pred jednom osobom li skupinom ljudi“ (Jovićević, 2007: 29). Ceremonija vjenčanja se uklapa i u ovom kontekstu, naime, ona doista je izvođenje koje zahtjeva određene oblike ponašanja, a kao ceremonija je posebno pripremljena da se ljubav između mladenaca pokaže svim gostima. Prije pravog vjenčanja uglavnom se održava probna večer, pa je taj dio već unaprijed uvježban. Važno je i da svaki uzvanik ispuni svoju ulogu tijekom Ceremonije vjenčanja, neke od uloga koje se pojavljuju su uloga mladenke, mladoženje, kuma, kume, uloga gostiju. Svaka uloga čini jedan dio, a zajedno su cjelina, Vjenčanje. Na uloge možemo nadovezati i stav Jovićević Aleksandre (2007) koja govori kako je u kontekstu studija izvođenja najvažnije svijest o igranju uloga. Te da je još u srednjem vijeku postojala svijest o društvenim koje ljudi igraju tijekom svog života. Dotaknemo li se dodijeljeni uloga dublje, one su zapravo prilikom Ceremonije vjenčanja društveno konstruirane već dugi niz godina,

svećenik je svjestan svoje uloge otkako vjenčanja postoje, matičar je u istoj poziciji kao i svećenik, oni ispunjavaju sve formalne i pravne uvjete kako bi mogli sklopiti brak između dvoje ljudi i njihova uloga kao onog koji brak čine formalnim bilo pred Bogom i/ili zakonom. Uloga kumova je primarno, da budu svjedoci u činu sklapanja vjenčanja, međutim, u većini kultura podrazumijeva se da kum i kuma budu potpora mladencima tijekom cijelog procesa i pomažu im u jednom dijelu organizacije. Zatim imamo ulogu mladenke i mladog, oni diktiraju u kojem smjeru će se Ceremonija vjenčanja kretati te na koji način će biti organizirana i postavljena, u smislu koja će biti tema vjenčanja, koja boja će prevladavati, koji bend će svirati i gdje će se slavlje vjenčanja održati, to možemo usporediti sa scenom, uvijek postoji osoba koja odlučuje o scenskom i pratećem aparatu, te o čijem rukovodstvu ovisi ostatak izvedbe. Tako su mladenci oni koji su „glavni“, koji vode glavnu ulogu prilikom vjenčanja u kontekstu performansa.

2.1. Vjenčanje kao spektakl

Kako živimo u modernom suvremenom svijetu, vjenčanja često postaju događaj putem kojeg se ističe moć i status pojedinca. Vjenčanja zadobivaju, nazovimo ju „popularnu“ tematiku u kojoj je bitno da se o tom vjenčanju što više priča, da vjenčanje ostavi što veći dojam na što više ljudi. Putem vjenčanja se iskazuje materijalni status pojedinca, tako što raste trend da vjenčanja moraju biti što raskošnija, sa što više cvijeća, aranžmana, ukrasa, mladenkina haljina mora biti posebno sašivena i dizajnirana po njoj, a isto vrijedi i za odijelo mladoženje. U ovom kontekstu možemo se nadovezati na vjenčanje kao na spektakl. Spektakl nije samo skup slika: to je društveni odnos između ljudi posredovan slikama. Spektakl se ne može shvatiti samo kao vizuelna obmana koju stvaraju masovni mediji. To je pogled na svijet koji se materijalizovao“ (Debord, 7: 1967). Vjenčanje koje je postalo spektakl se udaljilo od tradicionalnog kršćanskog vjenčanja u kojem je najvažnija ljubav između dvoje ljudi te duhovna vrijednost koju se stječe brakom. Spektakularna vjenčanja često su okarakterizirana neukusom, te iz želje kako bi se vjenčanje prikazalo što raskošnijim i skupljim, mladenci u organizaciji pribjegavaju kiču: „Svadbena zabava je statusni simbol, poruka mladenaca gostima, pokazivanje „stila“, afiniteta, posebnosti i što je najvažnije vječne i do tada neviđene ljubavi. U previranju i spletu konzumerizma, banalnosti i nepotrebnosti, Zvijezda vodilja je kič koji sjaji u svom širokom dijapazonu“ (Ucović, 2014: 254). Tradicija i rituali pojedinih mjesta su neizbježni u provođenju nekih kulturalnih događanja, oni su se zadržali unatoč društvenim promjenama, ali

je ipak došlo do promjena, npr. običaj tradicionalnog vjenčanja u crkvi zamijenjen je vjenčanjem na obali mora. No, kako to prirodnim tijekom biva, promjena ambijenta u kojem se običaji odvijaju, vrijeme u kojem se događaju te svrha zbog kojih se obnašaju se poprilično promijenila“ (Ucović, 2014: 256). Mnoga vjenčanja usvojila su neke popularne navike, poput bacanja buketa, mlada baca buket dok ga ostale mlade djevojke koje prisustvuju vjenčanju hvataju, a prisutan je i mit da će se djevojka koja uhvati buket udati sljedeća. Na proslavi vjenčanja taj čin izaziva veliku radost i klicanje, gotovo jednako kao i drugi opće prihvaćeni trend – skidanje podvezice zubima s bedra žene. Posebna pažnja se pridaje vjenčanicama, koje postaju sve raskošnije, duže, veće ili potpuna suprotnost, vulgarno kratke i zavodljive. Haljine obiluju čipkom, lažnim draguljima i dijamantima, sjajnim prahom, glatkim i efektnim materijalima, krinolinama, volanima (Ucović, 2014:259). Nadalje, kako sam prije naglasila vjenčanjem se iskazuje materijalno stanje i status u društvu, pa Ucović (2014) ističe kako dobrostojeće mladenke iznajmljuju markiranu haljinu ili ju ponekad kupuju kako bi ostale djevojke vidjele i komentirale njezin visoki ukus i prestiž, koji je demonstracija moći. Kod vjenčanja kao spektakla velika pažnja se pridaje zabavi, ona se potpuno odmaknula od tradicionalne intimne zabave te se pretvorila u velike party zabave s glasnom muzikom, razuzdanim gostima i velikim količinama alkohola. Savršen dokaz koliko puno mladencima i njihovim obiteljima znači takva vrsta popularnog vjenčanja, je činjenica da se mnogi zadužuju kod banke kako bi mogli prirediti spektakl godine te kako bi baš njihovo vjenčanje bilo najbolje do sada. Popularne ceremonije vjenčanja kombiniraju tradiciju s novim trendovima u društvu i tako stvaraju spektakl u kojem je ključna što veća materijalna vrijednost koja uglavnom rezultira kičem

3. VJENČANI OBIČAJI U VRBOVSKOM

Vrbovsko je mali grad, koji se sastoji od mnogo malih mjesta i sela, a udaljenost od velikih metropola doprinijela je očuvanju tradicije i običaja. Tradicije obilježavaju kulturu određenog mjesta, ali ta kultura i tradicija nije dio čovjeka od njegovog rođenja, već se ona prenosi s generacije na generaciju: „Naime, kao što kultura nije upisana u genetski kod čovjeka, tako nije niti u svakoj generaciji izmišljena: u procesu tradiranja (prenošenja) kulture s naraštaja na naraštaj pojedinac uči modele ponašanja i mišljenja koje nudi određena kultura“ (Čapo Žmegač, 1998:17). S obzirom na to da je Vrbovsko podijeljeno na sela i mjesta, to sa sobom donosi određenu dozu prisnosti, ljudi su konstantno u međusobnom kontaktu, u svakom selu i

mjestu se gotovo svi poznaju i znaju njihovu „obiteljsku“ povijest. Ljudima je važno znati „podrijetlo“ osobe, tko su roditelji i čime su se bavili, gdje žive i ostale osnovne informacije. Mnogi drže kako je simbolika vjenčanja važna, te bih to povezala sa stavom Jerry Moora: „It is worth recalling that anthropologists of very different theoretical stripes agree that symbols mark the threshold of culture“ (Moore, 2009: 252).

U Vrbovskom prevladavaju dvije vjerske skupine, katoličanstvo i pravoslavlje. I prostorna podjela grada može se sagledati s te vjerske strane, naime, u mjestima Moravice i Gomirje obitava većina pravoslavnog stanovništva, dok su na ostalim mjestima pretežno ljudi katoličke vjere, iako postoje iznimke. Prema službenom popisu stanovništva, provedenom od strane državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine, u Vrbovskom je popisano 5076 ljudi, od toga se 2894 čovjeka identificiralo kao katolici što je ukupno 57,01% stanovništva, a 1794 čovjeka, odnosno 35,34% su pravoslavne vjere. Ljudi dviju različitih vjera žive skladno, te ne dolazi do diskriminacija na temelju religijske opredijeljenosti i nije prisutna etnička distanca, i u povijesti, Vrbovsko se često nazivalo „oazom mira“ s obzirom na to da su ratni sukobi održavani pod kontrolom, te na temelju istraživanja Borisa Banovca, Vrbovsko se pokazalo kao tolerantno i najotvorenije područje po pitanju prihvaćanja i suživota dvije različite etničke grupe: „Vrbovsko is confirmed to be the most open environment in terms of interethnic relations.“ (Banovac, 2009: 205). To je grad s bogatom kulturnom i povijesnom baštinom koja se nastoji očuvati i prenositi s generacije na generaciju

Međutim, odlaskom mladih u gradove, utjecaj televizije i medija, korištenje interneta, odnosno mrežnim povezivanjem nastali su novi trendovi koji su se ustalili i traju već dugi niz godina. Ali, došlo je i do novih trendova koji do nekoliko godina unatrag nisu bili prisutni. Neki od običaja koji se pojavljuju su zaruke, zaruka u smislu traženja ruke djevojke od roditelja je još uvijek u nekoj mjeri prisutno, posebno u malim selima i u izrazito religioznim obiteljima. Dok su mnogi odbacili tu praksu i zaručuju se svojevrijedno bez pristanka roditelja s obje strane. U Vrbovskom je prisutan običaj dolaska mladoženje, sa svatovima po svoju mladenku, gdje on mora ispuniti neke zadatke, poput cijepanja drva, peglanja odjeće ili oblačenje pelena lutki i ispunjenjem tih zadataka on „stječe“ pravo na svoju mladenku i roditelji je predaju. Ono što slijedi nakon je dočekivanje mladenke u sklopu kojeg mladoženja mora prepoznati svoju odabranicu nakon što mu se nudi niz lažnih mladenki, obično su to starije gospođe koje su prerusene u mladenku. Zatim kreće svečana povorka auti od mladenkine kuće do crkve koju

ostali stanovnici gledaju a svatovi im zauzvrat bacaju bombone. S obzirom na to kako je Vrbovsko jako mali grad, gotovo svi znaju tko sklapa brak, pa oni koji su bliži susjedi ili prijatelji koji nisu bili u mogućnosti prisustvovati vjenčanju rade „rampu“, na kojoj cijela povorka automobila staje, odlazi na okrjepu, i gdje kumovi moraju pregovarati o cijeni dizanja rampe s organizatorima iste, kada se dogovor postigne kumovi ostavljaju novac i svadbena povorka kreće dalje. U Vrbovskom se tradicionalno vjenčanja održavaju u crkvi ili manastiru. Mnogo je manji broj brakova sklopljenih u matičnom uredu. Na taj dan crkva, manastir ili matični ured moraju biti okićeni cvijećem, mašnjama i velikim aranžmanima pred oltarom ili stolom matičara. Kod same ceremonije vjenčanja u crkvi običaj je da mladenka ulazi uz pratnju oca dok je budući suprug dočekuje pred oltarom. Upravo taj dio crkvene ceremonije se odvija prema tradiciji kršćanskog vjenčanja o kojem sam pisala ranije. Običaj bacanja riža i/ili ružinih latica na izlasku supružnika iz crkve se ponavlja već dugi niz godina, a vjeruje se da je simbolika riže zapravo plodnost. Mlađe generacije više su se okrenule bacanju latica zbog čestih osuda kako je riža hrana i kako se hrana ispred crkve ne smije bacati. Nakon sklapanja braka svatovi odlaze na zabavu u sklopu koje se pojavljuje i običaj rezanja torte, naime, mladenci zajedno režu prvi komad torte i međusobno se hrane. Nadalje, na zabavi mladenka baca buket, što izaziva euforiju među svim mlađim, neudatim pripadnicama zabave, jer se i u Vrbovskom njeguje mit kako će djevojka koja uhvati buket prva postati mlada. Zadatak mladoženje na zabavi je skidanje podvevice s bedra žene, koristeći samo zube. Postoje i drugi običaji, poput obaveznog službenog prvog plesa mladenaca, zdravica kumova, pristojna bijela vjenčanica, izmjena poljupca svaki put kada gosti lupaju priborom za jelo o tanjure i brojni drugi.

Važno je napomenuti kako dvije različite vjere na tako malom prostoru ipak uspijevaju održati vlastite rituale koji su karakteristični za određeni prostor. Dok se neki isprepliću i pojavljuju i u pravoslavnim vjenčanim i katoličkim, sljedeći su karakteristični samo za pravoslavlje; „Kupovina“ mlade, mladoženja mora otkupiti mladu od oca ili brata nakon što je prepozna, što je zapravo vrlo sličan običaj onom koji se pojavljuje u katoličkom vjenčanju i prepoznavanju mladenke između „lažnih“ mladi. Pritom mladoženja i kum moraju predati ručno pleteni ručnik. Nakon toga mlada treba pogledati mladoženju kroz zaručnički prsten, što je simbol sreće u daljnjem braku i životu. Potom je običaj da mladenka popije čašu vina i baci na pod, ako se čaša razbije buduća prinova će biti muško. Jednim od najvažnijeg običaja smatra se stavljanje bračnog vijenca prilikom obreda o čemu piše i Ante Mateljan: „Središnji simbol vjenčanja je bračni vijenac. Nekad je bio od lovorova lišća, a danas se obično zamjenjuje

krunom. U tradiciji vijenac simbolički predstavlja krug bez prekida, odnosno vječnost bračnog zajedništva“ (Mateljan, 2008: 37).

Što se tiče populariziranja običaja, one se uglavnom odnose na mjesto održavanja vjenčanja, sve više mladih odbija održati svoje vjenčanje u crkvi ili manastiru, već odabiru mjesto u prirodi, na moru gdje sklapaju brak pred matičarom. Zatim odbacuju tradicionalne postupke obavljanja zadataka za preuzimanje mlade, vjenčаницe ponekad nisu „primjerene“ klasičnom vjenčanju, već su izrazito otvorenog dekoltea, leđa, ili kratkog kroja. Ne traži se ruka mlade već se parovi zaručuju samostalno. Često se krši i pravilo konzumacije braka, naime, sve više mladenaca već u trenutku vjenčanja očekuju dijete. Vjenčanja postaju sve veća i sve raskošnija, više nije cilj intimna zabava s najbližima već veliko razuzdano slavlje koje treba izgledati što kičastije i što upadljivije. Kako bih istražila utjecaj popularnosti na kulturu Vrbovskog te kakvi su stavovi stanovnika, odlučila sam provesti ankete i doći do potrebnih podataka.

4. ANKETE

Cilj provođenja anketa bio je saznati stavove stanovnika Vrbovskog o promjenama koje su zahvatile ceremoniju vjenčanja. S obzirom na to da se moderan stil života uvukao u sve aspekte naših života, pa tako i vjenčanje nije izostavljeno. Provođenjem anketa nastojala sam doći do informacija o tradicionalnim običajima, promjenama i novim trendovima te o prihvaćanju ili neprihvaćanju istih. Zanima me i stav ispitanika po pitanju nužnosti vjenčanja, smatraju li da dvoje ljudi moraju potvrditi svoj brak zakonski ili je dovoljno da dvoje ljudi žive zajedno u izvanbračnoj zajednici te smatraju li brak nužnim ako dvije osobe očekuju dijete, ili brak samo zbog djeteta nije dovoljno dobar razlog za ženidbu. Ankete su provedene u razdoblju od 10. do 31. Svibnja 2018. godine. Anketa je sadržavala 10 pitanja na dvije stranice. A za samo ispunjavanje ankete je bilo potrebno odvojiti oko deset minuta. Ankete su bile podijeljene u pisanom obliku kako bi svaki ispitanik imao vremena razmisliti i odgovoriti na pitanje. Provođenje anketa podijelila sam u dvije skupine, mlađu i stariju kako bi mogla razlikovati mišljenja starijih i mlađih stanovnika, s obzirom na to ukupno je provedeno 20 anketa. Prvu grupu ispitanika činilo je 10 muških i ženskih osoba u rasponu 19 do 35 godina a druga grupa sastojala se od 10 muških i ženskih osoba u rasponu od 36 do 64 godine.

Na temelju provedenih anketa došla sam do informacija kako 80% starijeg stanovništva smatra kako se tradiciju treba njegovati. Jedan od ispitanika koji pripada starijoj grupi istraživanja, u obrazloženju odgovora rekao je kako mi danas živimo u modernom svijetu, ali da tradicija drži taj svijet na jednom mjestu pa da bi se svi mladi trebali voditi običajima i tradicijom koju nalaže religija. Na suprotnoj strani mladih, njih čak 50% smatra da bi se tradicija trebala njegovati. Jedan ispitanik govori kako tradicija i običaji jednog mjesta samoj ceremoniji vjenčanja daju poseban ugođaj pripadnosti mjestu i osjećaj povezanosti s ostatkom zajednice koja se vjenčala koristeći iste običaje. Ostalih 50% odgovara kako tradiciju nije potrebno njegovati prilikom ceremonije vjenčanja, a jedan od ispitanika govori da je vjenčanje privatna stvar mladenaca, te da oni sami odlučuju o uvjetima svojeg vjenčanja, a zajednica nema pravo glasa. Na pitanje koje obuhvaća popularne trendove, 80% starijih ističu kako to nisu lijepi i primjereni trendovi koji bi se trebali primjenjivati na vjenčanju, a kratka i vulgarna vjenčanica i alkohol u crkvi su istaknuli kao najveće neprimjerenosti koje su se pojavile u modernom dobu na vjenčanju. Ostalih 20% ističu da su to lijepi trendovi te da se isti mogu ukomponirati u tradicionalno vjenčanje. 70% mladih ispitanika smatra da su popularni trendovi dobri, te da u njima nema ništa lošeg. Da se oni mogu provoditi sami ili u kombinaciji s tradicionalnim običajima. Te kako se popularnim, trendi vjenčanjem prikazuje status i želi se ostaviti što bolji dojam na mjesto u kojem se održava vjenčanje. Ostalih 30% se slaže s mišljenjima starijih ispitanika. Na pitanje vjeruju li u partnerstvo izvanbračne zajednice, čak 90% starijih ispitanika smatraju da je brak nužna veza između dvoje ljudi koji namjeravaju provesti ostatak života zajedno, dok se ostalih 10% nije izjasnilo. Rezultati kod mladih su u potpunoj suprotnosti, oni vjeruju u partnerstvo izvanbračne zajednice, čak njih 70% odgovorilo je potvrdno. Jedan od ispitanika istaknuo je kako papir koji potvrđuje brak ne znači mnogo, da je to samo papir te da se njime ne postiže sreća i zadovoljstvo već se to postiže skladnim odnosom između dvoje ljudi, dok ostalih 30% ne vjeruju u valjanost izvanbračne zajednice. Na pitanje potrebno li je sklapanje braka ako je dijete na putu, svi ispitanici starije grupe odgovorili su potvrdno, neki od stavova su da djeca, kako bi mogla normalno živjeti i prihvatiti religiju, crkvu i tradiciju moraju odrastati u okruženju gdje su roditelji u braku jer su im upravo oni primjer prema kojem će se voditi dalje u životu i tijekom odrastanja i stvaranja vlastite obitelji i života. Dok mlađi ispitanici, čak njih 80% smatraju da dijete nije dovoljno dobar razlog stupanja u brak. Jedan od ispitanika istaknuo je kako je mnogo važnije da se budući roditelji slažu i uspostave dobar odnos, neovisno o tome hoće li oni ostati zajedno kao par, kako bi dijete imalo normalno okruženje za napredak, te da nesretni brakovi u kojima vlada nestrpljenje i

svađa ne dovodi do dobrih rezultata, pa je bolje izbjeći takvu situaciju odmah u početku. Ostalih 20% smatraju da se u brak mora stupiti ako je prisutno i dijete.

Ako uzmemo u obzir to da su ljudi u Vrbovskom tradicionalni ali i da poštuju religijsku svetkovinu Blagdane, bilo je očekivano kako će biti uglavnom tradicionalni i po pitanju ceremonije vjenčanja. Međutim, kroz provedene ankete došla sam do zaključka kako je tradicija većinom prisutna među starijima, dok mladi imaju nove poglede na svijet. Kroz razgovor s ispitanicima nastojala sam saznati informacije o tome kako oni doživljavaju promjene u ritualima i simboli istih, te da li je njima religija značajan faktor i inače u životu, žive li doista svoju vjeru ili njeguju samo određene tradicionalne običaje vezane uz najvažnije blagdane i događaje. Ispitanicima druge grupe, stariji ispitanici, smatraju kako im je religija doista važna, iako čak 40% ispitanika ne ide redovito na nedjeljnu misu, jedan od ispitanika istaknuo je kako se važno držati kršćanskih običaja kojih su se držali i ljudi prije, te kako bi društvo bilo mnogo uspješnije kad bi mladi Boga i religiju gledali kao vodilje u svome životu. Nadalje, jedan od ispitanika istaknuo je kako mnogi moderni trendovi dovode do zaborava što je zapravo važno prilikom vjenčanja, u prvi plan stavljaju se samo trendovi i slavlje, dok se religijski aspekt potišće i polako odlazi u zaborav. Mladi smatraju da oni mogu sami odlučivati o uvjetima vjenčanja i načinu održavanja ali i da ne moraju stupiti u brak ukoliko to ne žele, te da dijete nije dovoljno dobar razlog sklapanja braka između dvije osobe. Mišljenja starih i mladih su uglavnom u sukobu, stariji stanovnici ističu da je brak nužan ako je djevojka trudna, te je prisutno i mišljenje da je neudana djevojka sramota svoje obitelji. Oni preferiraju tradicionalna vjenčanja i običaje koji se vežu uz njega, dok nove popularne trendove uglavnom odbacuju i smatraju ih neprimjerenima. Mladi većinom nisu spremni prihvatiti tradiciju po pitanju vjenčanja samo zbog toga što se „to tako radi“. Suprotstavljaju se starijima i to dokazuje i trend vjenčanja koji se posljednjih nekoliko godina smanjio u odnosu na stanje prije 20+ godina. Postoji i skupina mladih, većinom onih koji dolaze iz manjih sela koja okružuju grad Vrbovsko koji i dalje podržavaju vjenčanja ako dođe do trudnoće, te se protive izvanbračnoj djeci. Kao jedan od razloga zbog kojeg se mišljenje nije promijenilo toj skupini navela bi okruženje u kojem su odrasli. S obzirom na to da su od svoje najranije dobi bili okruženi takvim mišljenjem i do školske dobi nisu došli u susret s novijim, modernijim stavom, oni su samo prihvatili mišljenja i tradiciju danu od starijih. Promjene su vidljive, posebice na mlađim generacijama koje su odrastale uz internet i medije. Ovo bih povezala s centralnom idejom Margaret Mead, koja kaže kako su razlike između ljudi, zapravo razlike koje su dane ljudima u njihovom djetinjstvu i koje dovode do određenih promjena u viđenjima (Moore, 2009: 106).

5. ANALIZA

Na temelju provedenog istraživanja i prikupljenih informacija možemo sa sigurnošću reći kako su vjenčanja postala jedna rastuća industrija koja je u moderno doba počela zanemarivati stvarnu bit vjenčanja, potvrdu ljubavi između dvije osobe, a fokus je na iskustvu publike i gledatelja, važno je da vjenčanje ostavi što bolji i veći dojam uz prikaz raskoši i kiča. Vjenčanje ima funkciju spektakla gdje materijalno dolazi u prvi plan, pa su se u skladu s tim razvili i brojni sajmovi vjenčanja kako bi se buduće mladence potaknulo na još veću kupnju prikazujući im mogućnosti kako bi njihovo vjenčanje moglo izgledati. U tom kontekstu vjenčanja kao spektakla vidimo veliki odmak od tradicionalnog kršćanskog vjenčanja i starih običaja. Vjenčanjem se više ne iskazuje intimnost između mladenaca, niti je u prvom planu romantičarska perspektiva vjenčanja nego spektakl i predstava za uzvanike i gledatelje. Mladenci postaju oni koji igraju glavnu ulogu a sama ceremonija postaje scena na kojoj se radnja odvija. Običaji se razlikuju u svim regijama i zemljama, neki su poznati u svijetu dok se drugi vežu za određena područja. Promjene u prakticiranju običaja su vidljive i sve više dolazi do miješanja tradicije i novih trendova ali i do potpunog zanemarivanja tradicionalnih pravila i običaja i okretanju popularnom, trendi vjenčanju. Na temelju provedenog istraživanja možemo potvrditi kako je i za Vrbovsko, jednim dijelom primjenjiva tvrdnja Ivice Žižića (2009), da je zapadnjačka civilizacija dovela do nestajanja onog svetog aspekta, te da su simboli izgubili značenje za suvremenog čovjeka.

Ono što sam uvidjela kroz razgovore i ankete je da se stavovi razlikuju, te da se vidi dosita veliki odmak između mlađeg stanovništva i starijeg. Tradicija se mijenja i doživljava preobražaje, stapa se s novim trendovima. Mladi sve više teže raskoši i uvelike se usmjeruju samo na to, nastoje stvoriti spektakl. Pitanje koje se tu nameće je gdje je tu vjerska dimenzija? U Vrbovskom je još uvijek prisutna, ljudi nastoje uključiti i stare vjerske običaje u svoje vjenčanje, ali oni su nerijetko drugačiji i modificirani u odnosu na one koje su poštovali i kojima su se vodili stariji. Smatram da je upornost i tvrdoglavost starijeg stanovništva doprinijela zadržavanju ponekih običaja i tradicije, mladi preuzmu njihove želje, običaje i savjete o organizaciji, i tu bih se osvrnula na upozorenje koje daje Belaj (2007), ističe kako su običaji ostatak obreda ali i mita, te da ljudi prakticiraju običaje ali oni pritom nisu svjesni koja je svrha niti pozadina tog običaja. Vjerska dimenzija se u nekim slučajevima poštuje samo „reda radi“, ali ima i onih koji doista žive vjeru. Mislim da je Vrbovsko doživjelo brojne promjene ali se istovremeno kod određenog broja stanovnika zadržala i ljubav prema tradiciji i vjeri. Promjene

u smislu populariziranja su izraženije kod mladih koji su odrasli baš u Vrbovskom i kod onih koji su otišli na školovanje u grad, dok manja sela i mjesta nastoje održati i njegovati narodne običaje. Ovdje bih se nadovezala na Havilandovu definiciju braka koja je spomenuta ranije, prema provedenom istraživanju u Vrbovskom postoji odmak od te definicije, prvo, brak u Vrbovskom podrazumijeva zajedništvo između dvije osobe koje su različitog spola, ljudi su i dalje doista tradicionalnog i zatvorenog uma prema istospolnim brakovima. Drugo, brak u Vrbovskom je isključivo između dvije osobe, dok se pojava treće smatra preljubom, stoga je imanje višestrukih supružnika „zabranjeno“. Haviland govori i o širenju obitelji, te kako se ona usko veže uz sklapanje braka, i to je doista vidljivo i u Vrbovskom, očekuje se da kada dvoje ljudi sklopi brak, oni će u izvjesnom vremenu proširiti svoju obitelj dolaskom prinove. S druge strane, Tamarutova definicija ženidbe, koja je usmjerena na odgajanje potomaka u ljubavi i zajedništvu, može se uvelike prepoznati među stanovnicima Vrbovskog, posebice između starije ispitane grupe koji smatraju da su djeca dio sretnog braka.

6. ZAKLJUČAK

Ovaj rad u centru svojega istraživanja ima ceremoniju vjenčanja. Ističe se forma tradicionalnog kršćanskog vjenčanja a govori se i o tome kako su vjenčanja danas postala dio performansa i spektakla koji tjeraju ljude na potrošnju, te sve više do izražaja dolaze ekonomski aspekti ceremonije vjenčanje. Ovaj rad temelji svoje zaključke i podatke na provedenim anketama i razgovorima s građanima, govori se o ceremoniji vjenčanja u gradu Vrbovskom, običajima i ritualima koji su karakteristični za taj prostor te o naklonosti građana istima, o stavovima građana po pitanju promjena koje su dovele globalizacija i modernizacija. Rad istražuje mijenja li se tradicija, teže li mladi samo raskoši i kiču ili se poštuje i vjerska dimenzija. U radu su vidljivi stavovi mladih i starih prema crkvi i kršćanskim običajima, ali i suživot između dvije različite vjeroispovijesti te razlike u običajima provođenja ceremonije vjenčanja između dvije vjere. Za kraj, u radu se uspoređuje Havilandova definicija braka i obitelji s onim što se smatra brakom i obitelji u Vrbovskom, te se povezuje Tamarutova definicija ženidbe s mišljenjima stanovnika o obitelji i braku.

LITERATURA

- Banovac, B. (2009) Zamišljanje drugih: dinamika sukoba i mira u višetničkim područjima Hrvatske. *Revija za sociologiju*, Vol. 40(39), str. 183-209.
- Belaj, V. (2007) *Hod kroz godinu. Golden marketing*: Zagreb.
- Čapo Žmegač, J. (1998) *Etnografija: Svagdan i blagdan hrvatskog puka*. 1. izd. Zagreb: Matica Hrvatska.
- Debord, G. (2003). *Društvo Spektakla*. Beograd. Porodična biblioteka. Izd.1. URL: <https://anarhisticka-biblioteka.net/library/guy-debord-drustvo-spektakla> (17.5.2018.)
- Haviland, W.A. (1999) *Cultural Anthropology*. 9. izd. USA: Harcourt Brace College Publishers
- Holmberg, J.; Hu, Y. (2014) *Guidelines of traditional weddings in different cultures: a market research for Finnish market*. HAAGA-HELIA University of Applied Science Porvoo Campus
- Hlača, N. (2006). *Forma Sklapanja Braka u Republici Hrvatskoj od »Liberalizma« do »Katolicizma« i Natrag*. *Izvorni znanstveni rad*. br. 4, str. 1059–1071
- Jovičević, A.; Vujanović, A. (2007). *Uvod u Studije Performansa*. Beograd: Fabrika knjiga. Objavljeno pod Creative Commons Attribution – Noncommercial.
- Jurčević, M. (2008). *Biblijsko-teološki temelj nerazrješivosti ženidbe*. *Riječki teološki časopis*. – 16, 1(31); str. 159-178
- Mateljan, A. (2008) *Sakrement ženidbe u pravoslavlju: Sveta tajna braka u liturgijskoj praksi*. Katolički bogoslovni fakultet: Sveučilište u Splitu.
- Moore, J.D. (2009) *Visions of culture: An introduction to Anthropological Theories and Theorists*. 3. izd. USA: AltaMira Press
- Perić, R. (2010). *Smisao Ženidbenog Života*. Varaždinske Toplice: Tonimir
- Ruonala, A. (2013). *An Assessment Of Future Trends In Wedding Planning*. Diplomski rad. Faculty of the Recreation, Parks, & Tourism Administration Department California Polytechnic State University: San Luis Obispo.
- Rihtman-Auguštin, D. (1988) *Etnologija naše svakodnevice*. Zagreb: Školska knjiga.
- Rimski obrednik (1929) Zagreb: Tisak nadbiskupse tiskare

Svažić, E. (2008). Elementi ništavnosti ženidbe: uloga župnika i pastoralnih suradnika. Riječki teološki časopis. – 16, 1(31); str. 221-236

Tamarut, A. (2015) Suvremena teologija braka i obitelji. Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Turner, V. (1982). From Ritual to Theatre: The Human Seriousness of Play. New York: PAJ Publications

Ucović, D. (2014). Kič u suvremenim svadbenim proslavama i običajima. STATUS Magazin za političku kulturu i društvena pitanja, broj: 17, str.: 253-262

Žižić, I. (2009) Genealogija vjerničkog subjekta: Kršćanska inicijacija u svjetlu antropologije i teologije obreda. Bogoslovna smotra, Vol 79, str. 437-478.

POPIS WEB IZVORA

Hrvatska enciklopedija. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. URL : <http://enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=47569> (17.5.2018.)

Državni zavod za statistiku: Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2011. URL: <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/censuslogo.htm> (7.9.2018.)